

2) перенесення деяких істотних психологічних особливостей основної навчальної діяльності студентів на процеси оволодіння видами мовленнєвої діяльності.

Питання про спільність процесів засвоєння іноземної мови і системи наукових понять було ґрунтовно вивчене Л. Г. Виготським і отримало подальшу розробку в психології. Реалізація такого підходу передбачає значну активізацію інтелектуальної діяльності студента в процесі оволодіння іноземною мовою і одночасно сприяє підвищенню інтересу студента до цього процесу.

Отже, маючи таку спрямованість навчальної діяльності, види МД (читання, говоріння, аудіювання та письмо) виступають у їх природній та цілком вмотивованій взаємодії.

Список бібліографічних посилань:

1. Васильева М. М. Условия формирования мотивации при изучении иностранного языка // Психологические основы обучения неродному языку. – М.: Моск. психол.-социальный ин-т, 2003. – С. 306-330.

2. Каргина Е. М. Мотивационное влияние обучения различным видам иноязычной речевой деятельности в их взаимосвязи // Современные научные исследования и инновации. – 2015. – № 3 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://web.snauka.ru/issues/2015/03/4854>

УДК 811.161

Валентина Анатоліївна ВАСИЛЕНКО,

професор кафедри гуманітарних дисциплін Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат філологічних наук, доцент

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-9167-1130>

ФУНКЦІОНУВАННЯ ДІЄСЛОВА В СУЧАСНОМУ ЮРИДИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Дієслово – це універсальна частина мови, що, втілюючи наше знання про просторово-часові характеристики об'єктів позамовного світу, про людську діяльність, означає дії та стани, спрямовані на відображення дій та станів у позамовному світі, і характеризується узагальненим значенням процесуальності.

Дієслово репрезентує найважливіший фрагмент мовної картини світу через семантику кореневих морфем (лексичну семантику), через семантику афіксальних морфем, що є носіями того чи того категорійного значення (семантику граматичних категорій). Семантика процесуальності набуває в системі граматичних категорій дієслова складної і

багатоаспектної організації, виявляючи регулярні й обов'язкові варіанти, пов'язані зі змістом категорій виду, стану, способу, часу, особи.

Граматичне значення «процесуальності», як і будь-яке граматичне значення, має певні формальні показники. Такими формальними показниками або зовнішніми виразниками граматичного значення «процесуальності» є морфологічні та синтаксичні властивості дієслова. Опис граматичних категорій, зокрема дієслівних, не можна вважати достатньою мірою адекватним, якщо розглядати їх у так званому «чистому вигляді», абстрагуючись від обов'язкової співвіднесеності їхнього функціонування з реальною ситуацією спілкування, з конкретними мовленнєвими реалізаціями.

У зв'язку з цим на особливу увагу заслуговує аналіз дієслова з його граматичними особливостями у дискурсі. Дискурс – це зв'язний текст у сукупності з екстралінгвістичними (прагматичними, соціокультурними, психологічними та іншими) чинниками; текст, розглянутий у контексті подій; мовлення, розглянутий як цілеспрямований, соціальний акт, як компонент, що бере участь у взаємодії людей і механізмах їх свідомості (когнітивних процесах). Юридичний дискурс є різновидом інституційного дискурсу, має чітку мету, визначених учасників та встановлений шаблон розгортання мовленнєвої ситуації. Юридичний дискурс витлумачують як текст права в динаміці, у процесі тлумачення і роз'яснення. Як зазначає Н. Є. Коваль, він є специфічним видом комунікації, який функціонує у різних середовищах: 1) судових засіданнях; 2) консультаціях (адвокат – клієнт); 3) допитах свідка в усній формі; 4) законодавчих документах (законах, контрактах, угодах); 5) судових протоколах та рішеннях суду.

У межах юридичного дискурсу виокремлюють такі його основні типи: 1) законодавчий; 2) усний судовий; 3) письмовий судовий; 4) освітньо-правовий. Мові права в цілому властиві такі ознаки: офіційність; повнота; раціональна стислість; аргументованість; системність; логічність; об'єктивність; вмотивованість; однозначність; достовірність; зобов'язально-інформативний характер; зрозумілість, точність і визначеність; нейтральність; кодифікованість; стандартизованість; сталість; нормативність мовних засобів тощо. Юридичний дискурс репрезентований різножанровими документами законодавчого (*конституція, постанова, указ, декрет, кодекс*), дипломатичного (*договір, угода, конвенція, декларація, меморандум, нота*), судово-правового (*позов, апеляція, касаційне подання*) підстилів, у мові права використовуються книжні дієслова та їх форми: *визначати, активізувати, дезінформувати, знаменувати, символізувати*. Розпоряджувальний характер інформації передають дієслівні структури зі значенням модальності необхідності та можливості: **Насамперед треба акцентувати** свою увагу на тих обставинах, що наявні у справі; **Укладення договорів повинно здійснюватися** з дотриманням умов.

Інфінітив у наказах, розпорядженнях, службових листах, інструкціях, дорученнях надає висловленню категоричності: *вважати, доручити, звільнити, призначити, внести пропозицію, рекомендувати до зарахування, вилучити з ужитку, затвердити на посаді, допустити до участі в конкурсі, позбавити пільг, встановити доплату в розмірі, заборонити* здійснення розрахунків з бюджетом у негрошовій формі. Найпоширенішою дієслівною формою є форма теперішнього часу першої особи множини або третьої особи множини та однини із значенням позачасовості: *ми вимагаємо, дирекція звертається, рівень інфляції становить, підприємства несуть відповідальність, вважаємо за доцільне звернутися до ректора університету, наймач відповідає за майно, банк впроваджує нові форми роботи з клієнтами, допускають до участі в конкурсі осіб, Верховна Рада України від імені українського народу приймає цю Конституцію*. Теперішній час може вживатися у значенні майбутнього, коли треба підкреслити обов'язковість виконання дії (*рада розпочинає роботу об 11-й годині, засідання суду розпочинається завтра о 10-й*). Форми майбутнього часу часто набувають відтінків повинності, можливості, необхідності: *Військове командування виділить . . .* (= «має виділити»). Дієслова доконаного виду утворюють просту форму майбутнього часу: *профінансуємо, сплатимо, переглянемо*. Дієслова недоконаного виду мають просту і складену форми майбутнього часу. У юридичному дискурсі переважають складені форми дієслів недоконаного виду майбутнього часу: *кредитні та фінансові установи будуть вживати належних заходів*,

Інтегральною ознакою юридичного дискурсу виступає ситуація спілкування в юридичній сфері, яка разом з екстралінгвістичними чинниками визначає його диференційні мовні ознаки. Отже, юридичний дискурс – це комплексна система лексичних, граматичних і синтаксичних засобів вираження, що підпорядковується завданням і цілям комунікації у сфері права, характеризується специфічною термінологією й особливими юридичними категоріями.